



Tjänsteutlåtande Nr: 2023-18

Utfärdat 2023-02-20

Diarienummer 0202/23

Handläggare

Katarina Högfeldt

Telefon: 031- 367 00 36

E-post: katarina.hogfeldt@educ.goteborg.se

Yttrande gällande Förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026

Förslag till beslut

I Utbildningsnämnden

1. Att tillstyrka aktiviteterna 1:2 Alla stadens verksamheter ska informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet, 1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden och 1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld.
2. Att tillstyrka aktiviteterna 2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet
3. Att avstyrka aktiviteten 2:4 i dess nuvarande lydelse Säkerställ att stadens stödinsatser som riktar sig till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld kan möta individens behov på kort och lång sikt.
4. Att avstyrka aktiviteten 4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om VINR.
5. Utbildningsnämnden antar utbildningsförvaltningens yttrande som sitt eget.
6. Att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen gav Social resursnämnd i uppdrag att följa upp Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer 2014–2018 samt att lämna förslag på ny plan. Förslaget till ny plan återremitterades i augusti 2021 till socialnämnden Centrum, för att utvecklas med bland annat åtgärder för särskilt utsatta grupper, mätbara indikatorer och uppdatering utifrån ny lagstiftning. Föreliggande förslag till plan består av fyra mål som på lång sikt ska bidra till det övergripande målet om en ”nollvision” - *att ingen ska utsättas för våld i nära relationer*. Övervägande del av planens aktiviteter rör socialnämndernas ansvarsområden och runt flertalet av de aktiviteter som ålagts utbildningsnämnden pågår redan ett befintligt arbete som till stora delar rör grunduppdraget som förvaltningen arbetar med att systematiskt kvalitetssäkra.

De föreslagna kunskapshöjande insatserna för stadens chefer och medarbetare kring våldets mekanismer, risk- och skyddsfaktorer anser förvaltningen bör samordnas och erbjudas centralt i staden.

Utbildningsförvaltningen bedömer sammantaget att det pågår ett arbete med att förebygga våld och stödja elever som utsätts för våld och i det sammanhanget har elevhälsan en central roll. Elevhälsans uppdrag är dock inte behandling över tid.

För att kompetensutveckling ska vara relevant och effektiv bedömer förvaltningen att inriktningen på denna behöver utgå från de behov som verksamheterna identifierat.

Förvaltningen anser att det saknas fokus på våld i barn och ungas parrelationer i planen då forskning visar att unga tycks vara mer utsatta än vuxna.

Förvaltningen föreslår att nämnden antar utbildningsförvaltningens yttrande kring socialförvaltning Centrums förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer som sitt eget.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen ser att arbetet mot våld i nära relationer är viktigt då det framför allt innebär vinster för individer men även för samhället. På lång sikt kan ett sådant arbete minska negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Förvaltningen bedömer att det krävs resurser för de kunskapshöjande insatser och den kontinuerliga kompetensutveckling planen föreslår, vilket inte ryms inom befintlig ram.

Bedömning ur ekologisk dimension

Utbildningsförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Skolan har en viktig uppgift i att förmedla demokratiska värderingar och undervisa i mänskliga rättigheter, normmedvetenhet och relationer. Genom att eleverna får syn på olika normsystem som präglar vår vardag kan eventuella stereotypa föreställningar om kön, så som destruktiva normer runt maskulinitet, utmanas.

Att skolan arbetar främjande för att skapa ett klimat som förhindrar att våld utövas och att samtidigt ha verkningsfulla förebyggande metoder mot alla former av våld är av stor vikt. Ett sådant arbete överensstämmer väl med barnkonventionens grundläggande och vägledande principer i huvudartiklarna 2, 3, 6, och 12. Personal som arbetar i skolan och träffar elever dagligen har en unik möjlighet när det kommer till att upptäcka utsatta barn och ungdomar och hjälpa dem att komma i kontakt med ansvariga myndigheter, vilket är i linje med artikel 19 om barnets rätt att skyddas mot våld från föräldrar eller andra vårdnadshavare och artikel 34 om barnets rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp.

Våldsutsatthet eller våldsutövande under ungdomstidens kritiska utvecklingsfas påverkar möjligheterna till en framgångsrik övergång till vuxenlivet, vilket i sin tur riskerar att få negativa konsekvenser längre fram i livet.

Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem. Majoriteten av dem som utsätts är kvinnor varav arbetet mot våld i nära relationer även kan sägas vara viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

Sammantaget är våldsförebyggande arbete i flera avseenden en fråga som har många dimensioner.

Samverkan

Tjänsteutlåtandet samverkas med de fackliga organisationerna i FSG den 23-03-13.

Bilagor

1. Förslag till plan för arbetet mot våld i nära relation i Göteborgs stad 2023–2026.
2. Planens aktiviteter med förändringar markerade.

Ärendet

Socialnämnden centrum har överlämnat till utbildningsnämnden att yttra sig över förslag till Göteborgs stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026.

Utbildningsnämndens yttrande ska vara socialnämnden centrum tillhanda senast 23-03-31.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen gav Social resursnämnd i uppdrag att följa upp Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer 2014–2018 (med förlängd giltighetstid till och med 2019), samt att lämna förslag på ny plan. Förslaget till ny plan återremitterades i augusti 2021 till socialnämnden centrum, för att utvecklas med bland annat åtgärder för särskilt utsatta grupper, mätbara indikatorer och uppdatering utifrån ny lagstiftning.

Den föreliggande planen består av fyra mål som på lång sikt ska bidra till det övergripande målet om en ”nollvision” - *att ingen ska utsättas för våld i nära relationer*. Planens nitton aktiviteter är i huvudsak riktade till socialnämnderna, då dessa i stora delar rör utveckling av socialtjänstens grunduppdrag, men utbildningsnämnden görs tillsammans med andra nämnder och styrelser ansvariga för sex av planens aktiviteter. De fyra målen med underliggande aktiviteter som Utbildningsnämnden görs ansvariga för är:

Mål 1. *Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas*. Aktiviteter: 1:2 Alla stadens verksamheter ska informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet, 1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden och 1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld.

Mål 2. *Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov*. Aktiviteter: 2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet och 2:4 Säkerställ att stadens stödinsatser som riktar sig till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld kan möta individens behov på kort och lång sikt.

Mål 3. *Göteborgs Stad tillgodoser våldsutsatta vuxnas behov av skydd och stöd utifrån den enskildes behov*. Under detta mål görs inte utbildningsnämnden ansvariga för några aktiviteter.

Mål 4. *Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet*.

Aktivitet: 4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om VINR.

Socialförvaltningen Centrum önskar att de nämnder och styrelser som är remissinstanser särskilt beaktar nedan aspekter i sina svar:

- Ekonomiska aspekter av genomförandet av planen.
- Planens funktion som stöd för samverkan och utveckling av arbetet mot VINR.
- Organisatoriska förutsättningar för att analysera behov kopplade till VINR hos nämndens målgrupp.

Förvaltningens/bolagets bedömning

Den föreslagna planen för arbetet mot våld i nära relationer fokuserar på att utveckla arbetet med Göteborgs Stads verksamheters grunduppdrag genom kvalitetssäkring av befintligt arbete och genom utveckling av strukturell samverkan. Förvaltningens kommentarer och bedömningar utgår i stora delar utifrån ovan frågeställningar som Socialförvaltning centrum önskar få beaktade av remissinstanserna.

Mål 1. Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas.

1:2 Alla stadens verksamheter ska informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen tillstyrker aktiviteten.

Förvaltningens kommentar: När varningssignaler uppmärksammas om att en elev kan vara utsatt för våld i hemmet eller annan oro identifieras så är skolpersonal enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen skyldig att genast anmäla detta till socialnämnden vilket överensstämmer väl med barnkonventionens artikel 19; om att barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare. Det är socialtjänstens uppgift att göra bedömningar och utredning utifrån den anmälan som lämnats.

I samverkan med Socialförvaltning centrum Dialoga så uppmärksammar förvaltningen årligen i november månad Orange Day som är FN:s internationella dag för avskaffandet av våld mot kvinnor och flickor. Detta görs genom att informationsmaterial, som affischer och foldrar på flera språk, distribueras ut till samtliga av förvaltningens skolor och information om Orange Day publiceras även på Intranätet.

1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen tillstyrker aktiviteten.

Förvaltningens kommentar: Att bekämpa mäns våld mot kvinnor, liksom våld inom familjer och andra nära relationer är en angelägen utmaning så det är av godo att fler av stadens medarbetare utbildas kring våldets mekanismer-, risk- och skyddsfaktorer. Förvaltningen anser att sådana kunskapshöjande insatser bör samordnas och arrangeras centralt i staden. Förvaltningen ser att aktiviteten innebär resurser i form av arbetstid och frånvarande medarbetare således finns både organisatoriska och ekonomiska hinder för att samtliga chefer och medarbetare ska genomgå utbildning kring våld i nära relationer. Förvaltningen önskar påtala att kunskapshöjande insatser inom Göteborgs stads skolor inte kommer de barn och ungdomar till godo som går i fristående skolor. Nära hälften av gymnasieungdomarna boende i Göteborg går på fristående gymnasieskolor. Kunskaper kring främjande och förebyggande arbetet mot våld generellt behöver utvecklas redan under lärarutbildningen, så att alla lärare oavsett huvudman har kunskap i frågorna.

1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen tillstyrker aktiviteten.

Förvaltningens kommentar: Ett värdegrunds- och våldsförebyggandearbete ingår i utbildningsnämndens grunduppdrag som genomförs i utbildningsförvaltningens verksamheter utifrån den lagstiftning som finns - skollag, läroplan och barnkonventionen.

Därför ser förvaltningen inte att ovanstående aktivitet, i sig, fyller en funktion att utveckla det våldsförebyggande arbetet i skolan.

Läroplanerna för gymnasieskolan och för den anpassade gymnasieskolan har delvis nytt innehåll från och med juni månad 2022. Till exempel så har de delar som rör kunskapsområdet om sexualitet och samlevnad ändrats och bytt namn till sexualitet, samtycke och relationer. Ämnet ska nu bland annat bidra till förståelse för egna och andras rättigheter, främja jämställdhet och ett kritiskt förhållningssätt hos unga personer till bland annat könsnormer och pornografi och förmedla betydelsen av samtycke. En förstelärare i sexualitet, samtycke och relationer har fått ett utökat uppdrag för att stötta samtliga enheter inom förvaltningen med att utveckla sitt arbete med det nya kunskapsområdet. Det finns också nya skrivningar om att intolerans, förtryck och våld ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Enligt det nya innehållet är skolans mål att varje elev ska respektera andras egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Effekter av genomförda insatser analyseras inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet och redovisas bland annat i enheternas uppföljningsrapporter, i dialoger mellan rektorer och utbildningschefer, i föredragningar och dialoger mellan förvaltningsledning och nämnd, samt i nämndens årliga kvalitetsrapport.

För den här aktiviteten har Grundskolenämnden ålagts ett samordningsansvar. Ett framgångsrikt värdegrunds- och våldsförebyggande arbete är systematiskt och målinriktat men varje skola ska utgå från sin egen situation och utforma insatser och åtgärder utifrån de behov som finns i den egna verksamheten. Därför ser inte förvaltningen att ett samordningsansvar för kommunens skolförvaltningars systematiska arbetssätt är att föredra utan dessa insatser behöver vara verksamhetsspecifika efter behov.

Våld i ungas parrelationer är vanligt och enligt en kartläggning Brå genomförde 2021 tycks unga vara mer utsatta jämfört med vuxna. Studien visar också att det finns en osäkerhet bland utövare och de utsatta om vad som räknas som våld, när en relation är sund och när våldet passerar gränsen till vad som är en brottslig handling (*Våld i ungas parrelationer*, Brottsförebyggande rådet 2021). För att bemöta den här osäkerheten har till exempel Bräcke gymnasiet arbetat med temadagar runt våld i ungas relationer, destruktiva parrelationer samt negativa maskulinitetsnormer. Och några skolenheter inom den anpassade gymnasieskolan har genomfört två heldagar för eleverna så kallade ”Kärleksdagar”, runt normer, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i samarbete med Dialoga. Förvaltningen saknar ett fokus i planen kring våld ungas parrelationer och ungdomsspecifika faktorer i detta våld.

Skolan har i svensk forskning pekats ut som en arena där våld i ungas nära relationer ofta sker¹. Det pågår ett kontinuerligt och systematiskt arbete på utbildningsförvaltningens skolor utifrån den lagstiftning som anger att skolan måste arbeta främjande, förebyggande och med aktiva åtgärder för att förhindra att elever utsätts för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Alla former av våld i skolan, oavsett vem som är förövaren och vem som drabbas, måste motarbetas och förebyggas. Utbildningen i gymnasieskolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna så i flera kurs- och ämnesplaner är kunskap om mänskliga rättigheter, jämställdhet, kön, sexualitet och relationer

¹ Korkmaz, S., Överlien, C., och Lagerlöf, H. (2020) Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence, Nordic Social Work Research.

inkluderade. Detta ger förutsättningar för att arbeta med frågor som till exempel rör osunda maskulinitetsnormer, sexism, rasism och våldsproblematik samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Mål 2. Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov.

2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen tillstyrker aktiviteten.

Förvaltningens kommentar: På utbildningsförvaltningens skolenheter arbetar man aktivt med att i ett tidigt skede upptäcka och på så sätt kunna förhindra våld mot barn och unga. Det sker i en pågående process genom ett aktivt och relationsstarkt mentorsarbete, ett uppmärksam ledarskap i klassrummet och en ständig diskussion närhelst misstanke om, eller fundering kring en eventuell utsatthet hos en elev dyker upp.

I föreliggande plan konstateras att staden behöver utveckla sitt arbete med att ge barn och unga förutsättningar att berätta om våldet. Att få kännedom om barnkonventionen och mänskliga rättigheter kan vara en viktig del i att ge barn och unga förutsättningar att kunna berätta om våldsutsatthet. Enligt gymnasieskolans och den anpassade gymnasieskolans läroplaner ska skolan gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Barnkonventionen och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter. De rättigheter som barn har enligt barnkonventionen är en del av de mänskliga rättigheterna som skolan ska förmedla genom utbildningen enligt skollagen. Att så sker följs upp i dialog mellan rektorer och utbildningschefer.

I planen lyfts även vikten av att vuxna i vissa av verksamheter aktivt och rutinmässigt frågar om våld för att barns utsatthet ska bli synlig. Elevhälsans medicinska insats erbjuder alla elever i gymnasieskolans år 1 ett elevhälsosamtal. Under samtalet ställs frågor om elevens livssituation ur en rad olika aspekter. I den nya versionen av elevhälsoenkäten som började användas läsåret 22/23, finns frågor om våld – våldsutsatthet och våld i nära relationer. Den nya enkäten och därtill hörande arbetssätt möjliggör kartläggning och analys ur både kort och långt perspektiv då statistik kan tas fram både för pågående elever men också över tid då enkäten även genomförs i grundskolans åk fyra och åtta.

2:4 Säkerställ att stadens stödinsatser som riktar sig till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld kan möta individens behov på kort och lång sikt.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen avstyrker aktiviteten i nuvarande lydelse.

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen delar socialförvaltning centrums bedömning att elevhälsan kan vara ett viktigt stöd för barn som upplevt våld och är i behov av stöd. Elevhälsans uppdrag är brett och fokuserar på att kunna möta elever och undanröja eventuella hinder för lärande, oavsett anledning. Elevhälsans psykologiska och psykosociala insats kan i fall av våldsutsatthet erbjuda samtalskontakt men i de fall då det behövs en mer långsiktig kontakt remitterar elevhälsan vidare, eftersom elevhälsans uppdrag inte är behandling över tid.

Mål 3. Göteborgs Stad tillgodoser våldsutsatta vuxnas behov av skydd och stöd utifrån den enskildes behov.

Förvaltningens kommentar: Inom mål 3 görs inte utbildningsnämnden ansvariga för några aktiviteter. Unga personer mellan 18 och 20 år ingår i planens andra målområde riktat till barn men förvaltningen önskar påtala att det inom utbildningsförvaltningens verksamheter finns elever som är över 20 år.

Mål 4. Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet.

4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om VINR.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen avstyrker aktiviteten.

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen anser att det är viktigt arbetet mot våld i nära relationer har hög kvalitet. Skolenheternas kvalitetsarbete visar tydligt respektive enhets behov baserat på den kartläggning som görs som underlag till verksamhetsuppföljningarna. Det blir problematiskt att göra en generell kompetensutvecklingsplan som inte utgår utifrån verksamhetens faktiska behov. Förvaltningen förordar att utbildningsinsatser ska utgå från verksamhetens identifierade behov och framhåller att utbildningsförvaltningens skolenheter arbetar aktivt med att i ett tidigt skede upptäcka och på så sätt förhindra våld mot barn och unga. Förvaltningen erbjuder ett webbstöd där personal kan hitta stöd i det förebyggande och främjande arbetet och då även för att motverka våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Förvaltningen är också representerad i stadens samordningsgrupp för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och även i ett myndighetsövergripande nätverk för samma frågor.

Det finns också etablerade strukturer för samverkan mellan socialnämnderna, hälso- och sjukvården och skolan i syfte att säkerställa att barn och unga i behov av samordnade insatser får tillgång till tvärprofessionell hjälp (SIP). Socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis, fritid (SSPF) är en etablerad samverkansstruktur kring oro för barn som far illa. Samverkansstrukturen för SSPF ses för närvarande över av socialförvaltning centrum i samverkan med utbildningsförvaltningen för att bättre passa gymnasieskolan. Den nuvarande strukturen utgår från att eleven bor, går i skola och har fritidsverksamhet i samma stadsområde, vilket kan fungera för elever i grundskolan men strukturen stämmer inte för eleverna i gymnasieskolan då utbildningsförvaltningens skolor i huvudsak är förlagda i de centrala delarna av staden.

Utbildningsförvaltningen anser att det är av stor vikt att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas. Planens aktiviteter anger att våldsutsatta ska få sina behov av stöd och skydd tillgodosedda. Övervägande del av planens aktiviteter rör socialnämndernas ansvarsområden och flertalet av de aktiviteter som ålagts utbildningsnämnden är redan ett befintligt arbete som till stora delar rör grunduppdraget som förvaltningen arbetar med att systematiskt kvalitetssäkra. Förvaltningen föreslår att nämnden antar utbildningsförvaltningens yttrande kring socialförvaltning Centrums förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer som sitt eget.

Tomas Berndtsson
Förvaltningsdirektör

Maija Söderström
Avdelningschef